

MÁRAI SÁNDOR

A BARÁTSÁGRÓL...

Nincs emberi kapcsolat, mely megrendítőbb, mélyebb lenne, mint a barátság. A szerelmesek, igen, még a szülők és gyermekek kapcsolatában is mennyi az önzés és a hiúság! Csak a barát nem önző; máskülönben nem barát. Csak a barát nem hiú, mert minden jót és szépet barátjának akar, nem önmagának. A szerelmes mindig akar valamit; a barát nem akar önmagának semmit. A gyermek mindig kapni akar szüleitől, túl akarja szárnyalni atyját; a barát nem akar kapni, sem túlszárnyalni. Nincs titkosabb és nemesebb ajándék az életben, mint a szükséztől, megértő, türelmes és áldozatkész barátság. S nincs ritkább.

Montaigne, mikor eltűnődött az érzés fölött, mely La Boétie-hez fűzte, ezt mondta: „Barátok voltunk... Mert ő volt ő, s mert én voltam én.” Ez felette pontos. S Seneca ezt írja egyhelyt Luciliusnak: „Aki barát, szeret, de aki szeret, nem mindig barát.” Ez a megállapítás több is, mint pontosság: ez már az igazság. Minden szeretet gyanús, mert önzés és fukarság lappang hamujában. Csak a barát vonzalma önzetlen, benne érdek, sem az érzékek játéka. A barátság szolgálat, erős és komoly szolgálat, a legnagyobb emberi próba és szerep.



HAMVAS BÉLA

A BARÁTSÁG

A barátságnak három kizáró oka van: a hiúság, a gőg és az irónia. Az Én felülemelkedésnek ez a három alapformája. Mind a három lezár és kirekeszt. Mind a három autista magatartás, és az az ember használja, aki minden áron különbözni akar. A hiúság a másik emberben csak tükröt keres és talál; a gőg csak szolgát és alárendeltet akar, akit megvethet; az irónia csak tökéletlenséget. Tudjuk, hogy mindenki tükör, szolga és tökéletlen. De ezt is tudjuk, hogy nem ez a fontos. A barát magát teszi tükörré, szolgává, tökéletlenné. S aki

ezt nem érti, és hasonlival nem viszonozza, az nem az embert sérti meg, hanem a barátságot. 17. A barátságnak négy formája van: a hősiesség, az intim, a szellemi és a játékos. De az igazi barátság mind a négyet egyesíti, s ezért nyugodtan mondható, hogy ez a barátság négy dimenziója. A hősiesség az, hogy feláldozom érte életemet; a szellemi az, hogy ahol együtt vagyok veled, az a szellem világa; a játék az, hogy oly vidáman játszom veled, mint a gyermek; az intim az, hogy feltárom magam. 18. Goethe mondja, hogy nem elég, ha az ember barátjéért életét hajlandó feláldozni meggyőződését is meg kell tagadni érte. 19. Hogy az antik világban Philiát mennyire ismerték, mutatja, hogy csak ott volt szobra. Később a szobor vagy egyetlen embert ábrázolt, a halhatatlan Ént, vagy csoportot, a halhatatlan közösséget. A halhatatlan kettőt elfelejtették.

Harmodios és Aristogeiton, a két athéni férfi emléke a barátság szobra. Megvan benne az, ami a barátságban lényeges: a lét rejtélyes megkettőződése, annyira, hogy ha csak egy férfi állana ott, az ember tudná, hogy valaminek csak a fele. Lawrence a Medvevadász és a delaware indiánfőnök barátságáról azt mondja: mélyebb, mint a rokonság, mélyebb mint az apaság, mélyebb, mint az anyaság, mélyebb, mint a szerelem olyan mély, hogy már nincs benne sem szeretet, sem szerelem so deep that it is loveless. Eltűnt belőle minden vonzalom, rokonszenv, kívánság, vágy, szenvedély, olyan mélyen van, hogy oda az ember már csak a legmélyebb gyökereivel ér le. Ebben a mélységben csend van, zavartalan nyugalom és mozdulatlan béke. Ez az idill világa. Ez az aranykor. Ami a szerelemben csak ritkán, pillanatokra teljesül, a határtalan megnyugvásból kiragyogó boldogság: az a barátságban állandóan jelen van. A barátságot arról ismerem meg, hogy idillikus. A közösség ezt a csendet nem ismeri. Az aranykori közösség a földön még nem valósult meg. A békét a magányos is, csak ha az istenek különösen kedvelik, egyszer élheti át. A barátságban ott lebeg akkor is, ha a két barát harcba indul, akkor is, ha az erdő szélén a tűz mellett falatozik, akkor is ha játszik, akkor is, ha az egyik a tengeren túl, a másik a tengeren innen él, egymástól tízezer mérföldnyire.

Úgy látszik, az idilli létbe lépni egyedül csak az istenek kegyéből lehet és szabad; közösen, úgy látszik, legalább egyelőre, nem is lehet. Férfi és nő sohasem tud annyira egybenőni, hogy az aranykor nekik megnyílják tovább, mint egyetlen pillanatra. A barátság azzal kezdődik, hogy mind a ketten az idillibe lépnek. S itt nincs szükség vágyra, kívánságra, erőre, küzdelemre; az idill nem ismer hiányt és minden szenvedélyt kielégít. Ezért a barátság mélyebben van, mint a szeretet és mélyebben, mint a szerelem. Ami a létnek abba a

legmagasabb körébe lép, amit aranykornak hívnak, ami az idill, az teljesen tökéletesen befejezett, hiánytalan és kész. Ami pedig teljes, tökéletes és kész, az klasszikus. A barátság az élet klasszikus megoldása. Ezért becsülték a barátságot az antik időkben, s ezért nem értik ma. Klasszikus az, ahol a lét alapja kristályos fényben megnyilatkozik. Ezért a klasszikus életrend teremtője és őre: Philia. 20. Valami érthetetlen kapcsolat van a barátság és a csillag között. Miért csillag a barát? És miért barát a csillag? Mert olyan távol van és mégis bennem él? Mert az enyém és mégis elérhetetlen? Mert az a tér, ahol találkozunk, nem emberi, hanem kozmikus? Mert nem kíván tőlem és én se kívánok tőle semmit?

Csak azt, hogy legyen és így, ahogy van és ő van és én vagyok, ez kettőnknek tökéletesen elég? Nem lehet rá válaszolni. Nem is kell. De ha nem is lehet, barátom iránt mindig azt fogom érezni, hogy csillag, a világegyetemnek érthetetlen ráragyogása. 21. Az emberi világban a barátság a klasszikus életrend formája volt, lesz és marad. A humánus zavaros irrealitásából, amit meg nem magyarázható módon realitásnak hívnak, a barátság kilép, s az életet költői módon oldja meg. Azt mondják, a szerelem költővé tesz. Gyakran. A barátság az életet teszi költőivé és költészetté. A szerelemből a költészet hamar kivész, mert a szerelemnek minden csak eszköz, hogy a világegyetem két legnagyobb ellentétét, a férfit és a nőt egybeolvassza.

A barátság maga ez a poétikus kapcsolat. És a verseket nem írjuk, hanem éljük. Lehet, ezt értette Aristotelés, amikor azt mondta, hogy a közösség összjava: a Philia.

(Részlet A láthatatlan történet című esszéjéből)



BULÁNYI GYÖRGY

KERESSÉTEK AZ ISTEN ORSZÁGÁT RÉSZLETEK

Rendre ezzel a szóval jelölte övét.

Barát (philosz) - Használja e szót nem országbeli értelemben is. Válságos időben "barátok" adják majd halálra Isten népét; azok, akiktől egyébként kenyeret kérünk, ha megszorulunk, akiket vacsorára hívunk, akikkel megosztjuk örömünket. (Lk 21,16; 11,5; 14,10.12; 15,6.9)

De túl az evilági jelentésen, használja országbeli értelemben is. "Barátainnak" nevezi tanítványait, s ilyen barátja Neki is, tanítványainak is - Lázár. Övét jelzi szavunk ezeken a helyeken. A Messiás övéért, barátaiért adja oda életét. Övéi akkor barátai Neki, ha megteszik parancsait, ha vállalják és gyakorolják a szeretetet. (Lk 12,4; Jn 11,11; 15,13-5) Övéi a hamis Mammon helyes felhasználásával (őket örök életbe befogadó - 54d num) "barátokat" szereznek maguknak. (Lk 16,9) E csak Lukács és János Jézusánál található szó pontos megfelelője a szinoptikusok "testvér" szavának.

A "philosz" szótól jelentéstanilag megkülönböztetendő a (hetairosz). Barátságos kifejezés ez Jézus ajkán, de nem a "barátait", ellenkezőleg, a Vele szembekerülőket szólítja meg vele: a dénárral elégedetlenkedőt, az ünneplő ruha nélkül lakomára jövőt, az Őt csókkal eláruló Júdást. (Mt 20,13; 22,12; 26,50) A szeretetet nem vállalókat szólítja meg Jézus a "hetairosz" szóval. Helytelen volna tehát "baráttal" fordítani, mert Jézus barátai vállalják Jézust. Ezek nem. Talán az "ember", "jóember" volna a helyes fordítás.

A "testvér" is, a "barát" is egyaránt **aktív és passzív tartalmú:** Jézus és övéi barátok. Azaz Jézus barátja övéinek, és övéi is barátai Jézusnak: Jézus is szereti övét, övéi is szeretik Jézust. Övét is ily aktív és passzív értelmű barátság köti egybe: adják a barátaiknak a hamis Mammont és azok befogadják őket az örök hajlékukba.

Mindezek alapján a **Messiás első kategóriája:** a testvér és barát szavakkal jelzett kapcsolat, amely a **szeretet kölcsönösségén alapul.**

Második kategóriája: a felebarát. Aki testvérünk-barátunk, az biztosan felebarátunk is. Fordítva azonban nem áll: a felebarátunk esetleg nem testvérünk-barátunk. A **"felebarát" szó nem jelez kölcsönös szeretetkapcsolatot.** A **kölcsönösség hiány** szempontjából olyan ez a szó, mint az "ellenség". Az